List 52. **NOVICE** Tečaj XXXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr.. za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. decembra 1879.

Obseg: Hitimo na pomoč stradajočim našim bratom v Istri! — Kmetski stan v dobrem gmotnem položaji glavni steber vsem drugim stanovom. — Gozdna policija. — Shod vinorejcev in vinska razstava na Dunaji. (Konec.) — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Potovanje čez Predel. — Slovansko slovstvo. — Liberalci — pogorelci. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Hitimo na pomoč stradajočim našim bratom v Istri!

Neprestano deževno vreme spomladi, grozna suša pa poleti vzela je ubozim Istranom ves živež tako, da uže zdaj hude lakote ginejo, kajti takošne slabe letine najstarejši ljudje ondi ne pomnijo.

O tolikih nadlogah so se združili isterski rodoljubi v Pazinu v odbor, kateremu na čelu stojita c. k. profesorja gospoda Franjo Matejčič in Ivan Berbuč, in kateri je po slovenskih časnikih razglasil poziv, s katerim trkata na vrata usmiljenih ljudí, posebno Slovencev, in prosita nujne podpore vzlasti tam, kjer letos niso imeli slabe letine.

Taki prošnji nasproti ne smemo neobčutljivi ostati, temveč dejansko moramo kazati, da „Slovan res povsod brate ima“.

Odbor, ki se posebno zaupljivo obrača do gospodov duhovnikov, da nabiro denarja, žita, krompirja ali kakoršnega koli živeža, v svoje milostne roke vzamejo, je tudi meni pismo poslal, naj v njegovem imenu v „Novicah“ povzdignem glas za stradajoče sorodne nam brate v Istri.

Za sveto svojo dolžnost si zato smatram, pričujoči klic poslati do naših rodoljubov, ki so uže tolikrat dejansko kazali, da jim kri ni voda in usmiljenost ne prazna beseda, naj kolikor moči pomagajo toliko nesrečnim siromakom! Čitalnicam, ki napravljajo zimske veselice, se pa ponuja zdaj lepa prilika, usmiljenim biti; naj se je zdatno poslužijo! Vsaj mili Bog stoterno povrača, kar se daruje ubogim. „Novice“ bodo rade prejemale darove v denarjih in prejem potrjevale v svojem listu; živež vsake vrste pa naj se pošilja naravnost gori imenovanima gospodoma v Pazin (Pisino).

Dr. Jan. Bleiweis.

Gospodarske stvari.

Kmetski stan v dobrem gmotnem položaji

glavni steber vsem drugim stanovom.

Boljša prihodnost posameznih kmetovalcev, posameznih okrajev, celih dežel in v posledici tudi naše občne domovine — „skupne države“ — odvisna je gotovo v prvi vrsti od dobrega gmotnega položaja glavnega državnega faktorja, to je, kmetskega stanu. Ako ta stan, kateri celo državo in vse druge njene posamezne člene z vsem potrebnim preskrbljuje in izdržuje, na krepkih nogah stojí, tudi uni v nobenem obziru pomanjkanja trpeli ne bodo.

Al ravno glavni faktor „kmet“ je dan danes še vse preveč zanemarjen in sam sebi prepuščen; on — z vsakovrstnimi davki in drugimi plačilnimi bremeni na vse strani neznosno preobložen — hira od dné do dné vedno bolj; neusmiljeni boben slednji dan zavoljo velikih davkov, slabih letin in privatnih dolgov vedno tužneje odmeva, kar le preveč brez izjeme uže tudi drugi stanovi čutijo, in, dokler bolje ne bode, bodo še bolj občutljivo okušali. Pravo je zadel gosp. vodja sadje- in vinogradne deželne šole na Slapu, Rihard Dolenc, da je v svoji: „Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem“ v letošnjih „Novicah“ mnogo mnogo prekoristnega na dan spravil ter marsikako spodbudno misel oživel; Bog daj, da se njegovi vrli nasveti tudi v kratkem do pičice vresničijo. Hvala mu!

V področje kmetijstva spadajo pa v prvi vrsti sledeče tri glavne stroke: poljedelstvo, živinoreja in sadjereja.

Med njimi je pa sadjereja, ta prevažni vir izdatnih in gotovih dohodkov — poleg malega truda — osobito na Kranjskem z malo izjemo še popolnoma zanemarjena tako, da v nekaterih krajih — posebno na Dolenjskem in Notranjskem — o njej skoro da nobenega sledú ni. In, kje se dan danes pravi blagostan med ljudmi nahaja? Gotovo tam, kjer so zavedni kmetovalci ob enem tudi, ako sta podnebje in zemlja sadjereji ugodna, umni, napredni, praktični in vneti sadjerejci! Al takih se skoraj pri nas še splošno pogreša — česar mene, ki uže devetnajsto leto učiteljujem po raznih krajih Dolenjske, Gorenjske in Notranjske — opazovaje kmetijske razmere — dejansko prepričanje učí. Koliko hektarov zemlje, na kateri bi se lahko sadni vrti napravili, koliko rebrí, pašnikov, uzar, obpotov in drugih prostorov še v naši deželi praznih in golih — elementarnim silam razpostavljenih — stoji, na katerih bi lahko ne le na tisoče nego na milijone sadnih dreves rastlo, katera bi v malo letih tisoče in tisoče goldinarjev dohodkov donašala! Kolika neprecenljiva in občutljiva škoda je to za celo deželo in njene prebivalce! Koliko zakladov in dragih talentov gledé sadjereje samo v naši mili Kranjski zakopanih leží, katerih pa obožani kmet zavoljo pomanjkanja, splošne béde v gmotnem obziru, kakor tudi nevednosti — sam izkopati

in vzdigniti ne more in brez izredne pomoči, kakor tudi brez dejanskega poduka in spodbude jih nikdar v svojo last dobiti mogel ne bode.

Vsak skrbni in modri gospodar prizadeva si neumorno, svojo hišo in imenje v krepki položaj povzdigniti, ter svoji družinčadi v ta namen potrebna dela in opravila odkazuje. Kakor pridnemu gospodarju, skrbeti je tudi voditeljem cele velike družine — države, in v to poklicanim organom za povzdigo splošnega blagostanja svojih podložnikov, osobito glavnega državnega faktorja „kmetijstva" in v to pripadajočih glavnih strok, posebno sadjereje, katera je med vsemi še vedno najbolj zanemarjena. — Za večji in boljši napredek v prekoristni sadjereji skrbeti poklicani so v vrsti sledeči trije faktorji: 1. Država sama z državnimi pripomočki, — 2. družbe kmetijske s pomočjo države, oziroma c. kr. kmetijskega ministerstva in 3. ljudski učitelji s pripomočjo države in kmetijskih družeb. Vzajemno delovanje pospešuje napredek in doseže pravi namen. V edinosti je moč in blagoslov božji!

1. Država, oziroma c. kr. ministerstvo kmetijstva, naj bi z ozirom na povzdigo domačega kmetijstva, osobito sadjereje, ne bilo preveč varčno, kajti ravno v tem obziru vsak prikrajšani soldek lahko tisoč drugih pogoltne. V ta namen naj bi se subvencije iz državne blagajnice v splošno korist povikšale, katere bi se gotovo v malo letih najbolje in najgotoveje z obilnimi obresti rentovale; splošna denarna mizerija med ljudstvom bi se zdatno in vidno manjšala, a slednjič pa, ne rečem preveč, popolnoma izginila; sedaj popolno obožani in pod gmotno bédo omagujoči kmetski stan bi prišel zopet v krepki denarni položaj, s čemur bilo bi vsem drugim stanovom in v posledici tudi celi državi krepko gmotno pomagano.

2. Družbe kmetijske, katerim se ima kmetijstvo uže sedaj gledé napredka in povzdige v mnogem obziru zahvaljevati, naj bi se s pomočjo deželnih zborov in deželnih odborov še posebno za to potezale in trudile, da v prihodnje prejemajo od c. kr. ministerstva kmetijstva gledé sadjereje iz državne blagajnice zdatne podpore, katere naj bi bile v napravo in povzdigo šolskih drevesnic odločene in za nakupovanje garnitur vrtnarskega in sadjerejskega orodja ljudskim šolam odmerjene, s katerimi pripomočki bi se mladina, kakor tudi odraščeni v prekoristni sadjereji dejansko podučevati in beržiti mogli.

3. Ljudski učitelji sami, kateri so sinovi národov, koji jih živi; njihova sveta dolžnost je gotovo, za svoj mili narod z podučevanjem na vse strani skrbeti in mu k boljši prihodnosti pripomagati. Reči moram, da med učitelji poznam veliko pravih patrijotov, kateri so za povzdigo kmetijstva sploh, osobito pa še za vzboljšanje sadjereje nad vse vneti; al roke so jim popolno zvezane, da v tem obziru ne morejo plodonosno delovati.

Občine so splošno — posebno po Notranjskem — popolno obožane, čemur je „Abendrothovi švindel" poleg drugih nezgod še posebno rano zadál; podpore v ta namen v naši kronovini sedaj uže skoz celi dve leti nobene ni; učitelji sami pa tudi niso takovi kapitalisti, da bi mogli na svoje lastne stroške si potrebnega orodja za obdelovanje šolskih drevesnic omišljevati in druge gotove prvotne stroške gledé taistih iz lastnega žepa pokrivati, dasiravno bi nekateri vse to radi storili, ko bi jim tega „gospod" — „nervus rerum" ne zabranjeval.

Ker se naša Kranjska v primeri k drugim kronovinam napram države v dveh obzirih, namreč: gledé davkov (katere memo drugih kronovin mnogo više plačuje) in pa vrlih sinov — najsrčnejših vojnikov avstrijskih — posebno odlikuje, zato ni dvombe, da bi tudi vlada (c. kr. ministerstvo kmetijstva) iz državne blagajnice vsako leto kako primerno podporo v prospeh in povzdigo sadjereje ne privolila, ter tako obožanemu, a najviši habsburški hiši vedno zvesto udanemu kmetiču kranjskemu k srečnejši prihodnosti in krepkejšemu gmotnemu blagostanu pripomogla, kar bode v posledici tudi za-njo samo više in gotove koristi. Bog daj, da bi se to kaj skoraj zgodilo in vresničilo!

Poprej pa, ko se za letos od „Novic" poslovim, ne morem si kaj, da ne bi izrekel najtoplejše želje, naj bi, kakor dozdaj 37 let, tako tudi še vprihodnje še mnogo let „Novice" ostale glavni steber napredku kmetijstva po vseh slovenskih okrajnah. Kaj bi bilo z nami Slovenci, ako bi „Novic" ne bilo! One so nam luč, ki nam sveti, da vidimo, kaj se drugod po svetu godí o kmetijstvu in nas učijo, česa naj se poprimemo in kaj naj opustimo, da pravo zadenemo. „Novice" so nam Slovencem pa tudi v vseh druzih zadevah bile učiteljice in voditeljice; Bog daj, da nam ostanejo to še 37 let!

Prem 18. decembra 1879.

Matija Rant, národni učitelj.

Shod vinorejcev in vinska razstava na Dunaji.

Poroča prof. Povše.

(Dalje in konec.)

O vprašanji: katera trtna plemena so najboljša, povdarja vinorejske šole mariborske vodja H. Göthe, da bo govoril le o skušnjah, katere je izvršil na Štajarskem.

Vlaški rizling se močno zasaja po štajarskih novih vinogradih; to je tudi prav, kajti ta trta je silno rodovitna in čvrsta proti mrazu in boleznim, zahteva pa obilnega gnojenja.

Beli burgundec kmalu bogato in redno tudi v slabih letinah rodi ter daje dobro fino vino.

Rudeči šilhar iz Banata se odlikuje posebno v tem, da tudi v hudi vlažnosti ne gnije, a pozno dozorí, zato potrebuje gorke lege in kamnite gorke zemlje.

Prav zgodnja in jako zadostljiva je trta „ezer-jo", katera je na Ogerskem doma. Uže njeno ime dovolj o njej pové, „ezer-jo" je po naše „tisočkrat dobra".

Za rdeča ali črna vina se je posebno prikupila trta Saint Laurent, jako rodovitna in daje vino morda še boljše kakor Burgundec. Tudi laško modro je g. Goethe jako hvalil zarad njene ranosti in izredne rodovitnosti, čeravno ne dajé posebno finega črnega vina. Malo, pa žlahnega črnega vina daje Carbenet. Modro Portugalko priporočal je baron Babo, pa ugovarjal mu Rud. Goethe, ki je vodja vinorejske šole na Renskem, kjer so začeli povsod nadomestovati portugalko, katera je silno podvržena paležu ali kozavosti, s trto „Saint Laurent".

Za južne kraje so se priporočale: vlaški rizling, modri burgundec, ki bogato in redno rodí in tudi fino vino daje, modra Frankinja, katera je neovrgljivo najrodovitniša sorta, katera tudi jako črno in prijetno vino daje. Škoda le, da je novi bolezni „kozavosti" silno podvržena.

Zadnja točka posvetovanja je bila: Kaj učé skušnje o raznoterih tvarinah, katere se priporočajo za zboljšavanje vina? Poročal je o tem profesor dr. Reitlechner in govoril le o onih tvarinah, katere se dandanes le preveč rabijo, ali, bolje rečeno, zlorabijo v kletarstvu. On zametava vse za obranitev vina priporočene kemične tvarine: timol, salcilno kislino itd. poudarjaje, da tudi najmanjše mrvice so dale vinu silno

neprijeten okus. Prav odločno je zavrgel toliko hvalisani kaolin in španjsko zemljo, katero so nekateri za mehaniško čiščenje vina priporočali. O kaolinu omenja še, da slabo čisti in da nateguje v-se amonjak iz zraka, kar daje vinu silno neprijeten okus. Zagovarja pa ribji klej in gelatino, katerih ne bo tako lahko katera novost pri čiščenji vina spodrinila. Žveplo svetuje le za obranitev prazne vinske posode. Odločno zametuje sleparska sredstva za barvanje vina; le „enocianin" zagovarja, kajti ta je izdelan iz lušin črnih grozdnih jagod.

Prav zadovoljen sem bil z nazori prof. dr. Reitlecherja, bivšega mojega profesorja na akademiji, ker neusmiljeno je bičal sleparstvo, katero celó nekateri listi gojé in podpirajo, če tudi ne naravnost pa s tem, da sprejemajo take inserate, kateri zapeljujejo vinorejce k nepotrebnim poskušnjam. Kemija je res prelepa in tudi silno koristna učenost, a zlorabljena ne sme biti. Škoda le, da se ni obširniše o tem praktičnem vprašanji razpravljati moglo. Zborniki bili so uže utrujeni. Ker je bilo na dnevnem redu še več važnih vprašanj, je zbor vse ostale točke odložil na prihodnji shod vinorejcev, ki bo leta 1881. v Bolcani (Bozen) na Tirolskem.

Gozdna policija.

Spisal Fr. P—r.

Slavno ministerstvo kmetijstva je ustanovilo c. kr. gozdne nadzornike za vsako deželo v našem delu cesarstva. Odgovorni so oni c. k. deželni vladi, imenuje jih pa minister kmetijstva.

Nadzornikom so še pridani tako imenovani okrajni gozdarji. Imenuje jih c. kr. deželna vlada, v službi odgovorni so pa c. kr. gozdnemu nadzorniku in c. k. okrajnim glavarstvom.

Taki gozdarji so na Kranjskem pri okrajnih glavarstvih v Radovljici, Kranji, Logatcu in Postojni. Pri drugih okrajnih glavarstvih se bodo še nastavili. — Na Goriškem, v Istri, Dalmaciji, Koroškem, Štajarskem itd., so enaki gozdarji uže postavljeni.

Kaj delajo gozdni nadzorniki? Gozdnih nadzornikov naloga je skozi celo leto, razen par mesecev pozimi, po deželah potovati in o stanji gozdov c. kr. deželni vladi poročati.

Čemu so pa okrajni gozdarji? Okrajnih gozdarjev dolžnost je, celo leto, razun nekaterih hudih zimskih dnevov, po svojih okrajih popotovati in o gozdnem stanji gozdnemu nadzorniku poročati.

Gozdni nadzornik pregleda taka poročila in jih z dostavkom svojega mnenja c. kr. okrajnemu glavarstvu v daljšo razpravo odstopi. — Nadzornike in gozdarje plačuje država.

O čem pa poročajo nadzorniki in gozdarji?

Če najdejo gozde na visočinah strmih gorá, derečih vodá ali nad vasmi, ako je svet proti vasi zeló nagnjen, poročajo, da se morajo taki gozdi posebno varovati in z njimi modro gospodariti, to je, ne smejo se na golo sekati, listje ne grabiti in koze ne pasti. — Ako se na enakih krajih na golo seka, listje grabi in kozé pasejo, se zemlja rušiti začne, dež jo spira in prst vetrovi odnašajo. Nasledek vsega tega je golo kamenje, pusti kras.

Zato gozdna postava, ki je uže od leta 1852. veljavna, pa se za njo pri nas ni nobeden veliko brigal, veleva, da se prestopki v omenjenih gozdih kaznujejo od 20—200 goldinarjev, ali pa pa dolgim zaporom.

Dalje poročajo o golosekih sploh, kateri so bili uže pred leti narejeni, pa dozdaj še nenasajeni. Taki goloseki se morajo z drevjem nasaditi; ako bi se pa to ne zgodilo, nasadí jih gospóska na stroške dotičnih gospodarjev.

Dokler drevje živinskim gobcem ne odraste, se na takih prostorih ne sme živina pasti. Posebno ostra kazen je za kozé odločena, če jih gozdar zasači in gospodarja gosposki ovadi. Marsikateri bo rekel: saj koza ni škodljiva, — čemu bi se ne smela pasti? Koza daje mleka siromašnim ljudem itd. — Al, kakor ves svet vé, tako tudi mene skušnja učí, da so kozé gozdom najbolj škodljive. Odrezal sem na takem kraji, kjer so se vedno kozé pasle, smreko, katere vršiček je bil vsako leto od koze odgriznjen; porobek je bil 4 centimetre, to je, blizo 2 palca debel, in letnice so kazale, da je uže 50 let stara. Ako bi ne bila koza te smreke vničevala, bila bi danes kakih 50 centimetrov, to je, 19 palcev debela in gotovo 7 gold. vredna. A ta smreka ni bila sama, ampak še 100 drugih bilo je na enaki način po kozah pokončanih. Na prostoru, ki merí kakih 15 oralov, so toraj kozé v teku časa naredile 7000 gold. škode, in tù se zdaj kamenje in objedene smreke nahajajo!

Siromašni ljudje, kateri imajo kozé, ki jih potem brez pravice po tujih gozdih pasejo, so navadno delavci. Bolje bi toraj bilo, da bi kozé opustili in raji kmetu pri delu pomagali, ki bi jih zato rad s kravjim mlekom odškodoval.

Zopet druzega slišim, ki pravi: če ne bom smel listja po gozdu grabiti, ne bom imel gnoja, in kaj je kmet brez gnoja?

Gotovo je, da si kmetovalca brez gnoja ne moremo misliti. Al saj postava zarad listja ni ostra. Ona le prepoveduje, da listja v posameznih delih gozdov vsako leto na enem in istem kraji ne smeš grabiti, in to zato, da se mlada drevesca ne porujejo.

Da pridemo zopet na goloseke, naj omenim, da, če nov golosek v svojem gozdu narediš, obsojen boš po postavi tudi v denarno kazen ali pa zapor.

Ako hoče lastnik gozda posekan prostor nasaditi, dobí brezplačno sadik pri c. k. okrajnih glavarstvih, katera jih v ta namen iz državnih sadišč dobivajo.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

Krave, ki se ne dado molzti,

se prisilijo, da med molzo mirno stojijo, s tem, da se jim čez križ položi v mrzlo vodo pomočen prt.

Drevesne rane dobro in stanovitno zaceliti,

priporoča se kuhovina smoljaka in navadnega firneža; unega se vzamete dve tretjini, tega pa ena tretjina. Ta maž se s čopičem na rane drevesu namaže.

Gospodarske novice.

Banka „Slavija" v Pragi in pa nova zavarovalnica za kmete.

Vodstvo te tudi po vsem Slovenskem dobro znane asekurance namerava vpeljati neko novo zavarovanje na korist kmetom, to je, takim očetom, ki izročijo gospodarstvo sinom in si izgovorijo užitek (osebujek) do smrti od sina. Nemec tak izgovorjeni užitek imenuje „Ausgedinge". Misel te nove zavarovalnice — pišejo „Pol. Fragm." — je čisto nova pa obeta jako vspešna biti, če se dobro izvrši. Tako imenovano „dosmrtno zavarovanje", uže zeló navadno pri druzih sta-

novih, je še skoro neznano kmetom, in če je nekaterim tudi znano, jim je tarifa zavarovanja previsoka. Zavarovanje izgovorjenega užitka zagotovlja zavarovancu za majhno letno vplačevanje dohodkov, katere sam uživa do smrti. Znesek dohodkov se ravná po tem, ali zavarovanec banki vsako leto več ali manj vplačuje. — Kedar bo zavarovalnica osebujka v dejanje stopila, bo vodstvo banke „Slavije“ to novinko gotovo po naših časnikih razglasilo.

* *Državne podpore za kmetijstvo* je obravnavala skupščina kmetovalcev v zbornici poslancev 4. dne t. m. Poslanec baron Pirquett je v tem zboru razložil znesek državnih subvencij od leta 1872—1880 in jih primerjal državnim subvencijam druzih držav. Pri tej razpravi se je slišalo več glasov, da bi se v proračun kmetijskega ministerstva po imenu vzel en del tacih podpor, ki najbolj stanovitne ostanejo. To bi bilo posebno želeti pri kmetijskih podporah za šole. Skupščina je enoglasno temu predlogu pritrdila; mi le dostavljamo željo, naj bi zbornica poslancev ta nasvèt odobrila.

* *Orehov so letos na Českem* pridelali sila veliko; drevesa so bila tako polna, da so se kar lomila. Al cena, po kateri jih prodajajo, je zeló nizka. In zakaj? Zato, ker ne znajo orehov dobro sušiti. Prva napaka je, da zelene orehe pustijo na kupih ležati tako dolgo, da začno gnjiti in da se luščine zmehčajo; potem orehe pač umivajo in večkrat umivajo, al po tem umivanji tudi jederca mokra postanejo in orehi plesnijo. Orehi naj se nikoli poprej ne otepajo, dokler njih zelena lupina prhka ne postane; oreh je potem suh in sam iz lupine pade, ali se vsaj lahko izluši. — V tem leži krivda, da v Avstrijo, ki toliko sadja prideljuje, veliko tujega sadja pride, zato, ker z domačim ne znamo prav ravnati.

* *Lahi so z Rusijo začeli* veliko sadno kupčijo. Prejšnje čase je iz Trsta in Kormina preko Dunaja ali Buda-Pešta veliko in raznoterega sadja šlo v Petrograd, Moskvo in celó v Nižnji-Novgorod, letos pa je veliko presnega sadja in druzega iz Italije šlo na Rusko.

* *Trte v Nemčijo uvažati* je po ukazu od 21. oktobra t. l. ostro prepovedano, in to zarad trtne uši.

Ozir po domovini.

Potovanje čez Predel.

Lepa si ti nam domovina

Naša slovenska zemlja ima toliko krasnih krajev, toliko zanimivih prirodnih pokrajin, da je težko rêči, katera je lepša memo druzih. Med *) mnogimi okolicami, katere sem po naši Sloveniji obhodil in pregledal, vtisnil se mi je veličastni Predel (Predil) skoro najbolj v spomin. Potovanje čez ta preláz vzbuja v meni še danes tiste občutke, ko takrat, ko sem z njegovega vrhunca zrl v veličastno ondotno prirodo.

Podala sva se s pokojnim svojim stricem čez Tolmin, Kobarid in Bovec proti velikanom julskih Alp, ki se v bližini Predela jako mogočno proti nebu dvigajo.

Iz prijaznega Bovca pelje cesta le kratek čas še po bovški mali dolinici, ko se pride do znamenite bovške soteske ali „klavže“. Tu zapuščamo soško dolino in se podamo v sotesko, po kateri šumí divji potok Koritnica. Ob vhodu v to ozko grapo, obdano z velikanskimi skalnatimi stenami, je stal grad Dol (Del, Daels). Grad, prav za prav vojaška trdnjavica, je uže od leta 1797. razvalina. Bil je sicer uže pred tem letom zeló podrt, al v brambo zoper Francoze so ga bili znova popravili. Ko je bila leta 1797. v boji s Francozi naši armadi Mantova vzeta, udarili so sovražniki tudi v notranje avstrijske dežele. Pot čez Predel bi jim bila morala ubraniti bovška „klavža“ trdnjavica Dol. Izročena je zato bila v bran generalu Köblösu, ki jo je s 500 vojščaki dolgo časa hrabro branil proti francoskima generaloma Bonu in Verdieru. Trdnjavica se je dolgo čvrsto borila z neodjenljivim protivnikom, ki ni mogel drugače do nje, kakor s tem, da je veliko vojakov splezalo na strmo goro za trdnjavo in jo od zadej napadlo. Ko je avstrijski posadki zadnje upanje do rešitve izginilo, se je še le udala sovražniku. Ljudska pripovedka o tem obleganji pravi, da je velika množina francoskih vojnikov smrt našla v propadu in potoku, ki teče zdaj pod mostom in prej pod gradom, ki je bil nad potokom postavljen. Vpleniši bovško klavžo so Francozi dalje drvili proti Predelu, kjer je stražil vojvoda Bajalič. A tudi ta se premočnim francoskim četam ni mogel braniti, kajti napaden je bil od dveh strani, od spred in od zad. Udarile so na-nj čete, došle od bovškega grada in druge, ki so prišle od Trebiža skozi Rabelj. Udal se je poveljnik Francozom na milost in nemilost, nekaj njegove strune pa je po skalnatih grebenih skrivši se umaknilo proganjajočemu protivniku.

Tako se je godilo na Predelu leta 1797.

Čez 12 let ni bila osoda našim avstrijskim vojakom dosta milejša, al mnogo častnejša je bila. Vsled znova pričete vojske pridrli so bili Francozi zopet v naše pokrajine spomladi leta 1809. Al predaleč bi zašel, ko bi čitateljem, ki ne pričakujejo na tem mestu vojnega popisa, opisaval junaštvo mladih avstrijskih stotnikov: Hermana pl. Hermansdorfa in pa Friderika Hensela, ki sta branila trdnjave, prvi na Predelu, drugi na Malborgetu.

Na 1165 metrov visokem Predelu, kjer je stala leta 1809. zgodovinsko imenitna lesena trdnjava, postavila se je leta 1848. sezidana strelnica (Blockhaus) pod in nad cesto, ki vodi čez ta lepi preláz iz Goriškega na Koroško. Razen tega znamenitega zidanja pa stojí poleg ceste velik lev iz grodlja (litega železa). V prsih mu tiči odlomljena sulica; pred njim pa je postavljena piramida iz sivega marmorja. To je spominek na junaško smrt Hermanovo, kar nam napis na piramidi pové, ki se tako glasi: „Zur Erinnerung an den Heldentod des k. k. Hauptmannes Hermann v. Hermansdorf am 18. Mai 1809 und der mit ihm gefallenen Kampfgenossen. Kaiser Ferdinand I.“ (V spomin junaški smrti c. kr. stotnika Hermana pl. Hermansdorfa dne 18. maja 1809. l. in ž njim vred padlih vojnih tovaršev. Cesar Ferdinand I.) — Enak spominek stojí tudi na Malborgetu na Koroškem za stotnika Friderika Hensela, ki je enako junaško umrl 17. maja istega leta.

V avstrijski, ali vsaj v primorsko-koroški zgodovini je torej Predel tolike zgodovinske važnosti, kakor so

---

*) Menda nam ne boste zamerili, da smo namesti mej zapisali med, ker naše pravilo je bilo zmerom to, da pišemo, kakor večinoma narod slovenski, a ne kak posamezen pisatelj izgovarja besede. Neizmerna večina naroda razločno govorí in je govorila med (zwischen) in le malokje se čuje mej ali mezi. Priča temu nam je Janežičev „Popolni ročni slovar“, ki „mej“ celó ne pozná ne; isto tako tudi Cigaletov „Deutsch-slov. Wörterbuch“ ima med in le med srpkoma stojí (mej). Zato: medzidje, medpotje, Medvode itd. Celó Babukičev „Ilirsko-nemačko-talijanski rečnik“ ima med ali medju za „zwischen“. Stvar sama po sebi je malenkost, al čemu tisti j celó tam vrivati, kjer ga narod ne pozná! Vred.

Termopile v grški zgodovini, in tù padlega Hermana smeli bi prispodobiti špartanskemu Leonidi.

Krasen je razgled na Predelu, ki stojí na razvodji črnega in jadranskega morja. — Pred nami stojí velikanski Mangart, in njemu na desno so Ložke gore, zvane tako po vasi Log, skozi katero smo malo prej na Predel korakali; malo korakov od predelske trdnjave pa smo uže na vrhuncu — na pravem predelu ali prelazu, na mejí Koroškega in Primorskega.

Tudi na koroški strani zagledamo veličastne gore, ki obdajajo rabeljsko jezero in Rabelj. S Predela pelje dvoje cest proti niže ležečemu rudniku. Rabeljsko jezero ima skoro tako lego, kakor bohinjsko; obdajajo ga tudi precej visoke gore. Jezero je temnozeleno. Malo nižje od jezera je vas Rabelj. Stanovalci njeni, katerih morebiti ni čez 500, so prijazni Nemci, ki se pečajo s kopanjem svinčene rude in s pridelovanjem čistega svinca. Od Rabeljna se v pol uri pride do podnožja Višarske gore, do vrha sv. Višaršarjev pa je še slabi dve uri; pot gré ves čas navzgor skozi gozd. Ko do vrhunca prispeš, čutiš se prav srečnega in zadovoljnega na mestu te zeló imenitne Božje poti. Razgled je neizrečeno lep. Pregledati moreš od tod velik kos Koroške in sosednih dežel. Z Višarjev se vidi na severni vzhodni strani prijetna Žabniška vas, a povsod drugod vidiš same visoke gore, po katerih ti le brzonožna divjad, srne in divje koze, skakljajo.

Dragi čitatelj! Železnica gorenjska (Rudolfova) ponuja ti za majhni denar priliko ogledati Gorenjsko, ki se po pravici zove „kranjska Švajca“, od tod si kmalu v Trbiži in zdajci si blizo onega kraja, ki sem ga tu na kratko opisal z namenom, da ga prihodnjo leto sam ogledat greš. Ne bo ti žal. J. L.

Slovansko slovstvo.

* *Hrvatska narodnost iliti duša hrvatskega naroda.* Poviestno-filozofička razprava. Napisao Gj. Stj. Deželić. U Zagrebu 1879.

Povod tej jako interesantni knjigi je dal članek, ki ga je A. Majkov, profesor moskovskega vseučilišča, priobčil v novozadski „Zastavi“ in v katerem trdi, da „ni hrvatske narodnosti“ in da „narod hrvatski je stvarila avstrijska policija“, — „Srbi so svi i svuda“, kakor je Vuk Karadžić uže pred 40 leti trdil, da vsi Jugoslovani so Srbi. Ta izrek pobija duhoviti, za narod hrvatski ognjeviti pisatelj z orožjem zgodovine in modroslovja v več razdelkih, katere navajamo zato, da čitatelji vidijo, da se ni gibal le v splošnih frazah, ampak temeljito se spustil v stvar, katero v 10 razdelkih razpravlja. Ti razdelki so: 1) Povod, 2) Austrija i Hrvati, 3) Što je narodnost? 4) Hrvatska, 5) Poviestni pregled, 6) Porphyrogenetovi Srbi, 7) Jezik hrvatski, 8) Jezik srbski, 9) Naši novi Srbi, 10) Narodno ime hrvatsko. Razpravo sklepa z besedami: „Kao što je Francezu prva poslovica: gloire de la France“, Nemcu: „die Ehre Deutschlands“, Magjaru: „extra Hungariam non est vita“, tako budi i svakemu Hrvatu i Hrvatici sveta čast imena hrvatskoga!“ Nakana pisateljeva ni Srbom jemati, kar je srbskega, on brani le, kar je hrvatskega, rekoč: „Hrvat nikog sam ne rani, nego samo svoje brani.“ — Bode li dosegel one starodavne pravde med Srbi in Hrvati srečen konec? — Cena knjigi, ki obsega nad 25 pôl, je le 60 krajc.

* *Slavnostni sprejem slovenskega pešpolka Kuhnovega št. 17. v Ljubljani 26. in 27. dne novembra 1879.* Uredil in založil Fran Hlavka. Natisnila „narodna tiskarna.“

Tako se zove drobna knjižica, ki opisuje svečanosti na čast našim junaškim Kuhnovcem 26. in 27. novembra. Lep spominček jim je ta knjižica, ki naj bi si jo omislila vsaka hiša, ki ima kakega sina pri tem toliko slavljenem polku. Cena jej je le 15 krajc.

Politične stvari.

Liberalci — pogorelci.

Vojna postava je po mnozih ovinkih gotova zdaj tako, kakor jo je ministerstvo predlagalo državnemu zboru in za katero so v zbornici poslanski zmerom glasovali oni poslanci, ki spadajo v autonomistično, to je, našo stranko, zmerom pa — z malo izjemami — nasprotovali tako imenovani „liberalci“.

Odkodi vendar ta trdovratnost liberalcev, katere ne sedanji politični položaj svetá, ne želja cesarjeva ni omajala?

Odgovor na to vprašanje je prav lahek.

Kar imamo v Avstriji ustavo, od l. 1861. počenši, in je liberalno ministerstvo na krmilu vladnem bilo, je bila vojna postava zmerom kupčija liberalne stranke z liberalnim ministerstvom. „Dajte nam liberalne postave — je s Herbst-Kaisersfeldom kričala liberalna svojat — in mi Vam dovolimo denarja za vzdržavanje armade.“ In vselej je ministerstva odgovor bil: „Mi Vam damo liberalne postave, dajte nam Vi zato denarja za armado.“ — Tako v eno mer je šlo od leta 1861.; vsaka vlada se je morala tej paroli liberalnega zbora ukloniti, ako bi ne bila hotela te kupčije, bili bi dnevi dotičnega ministerstva šteti.

V takem položaji nasproti liberalcem ste zdaj krona in vlada bile nasproti liberalni stranki. Schmerling, Rechberg, Auersperg I. in Auersperg II. vsi so ž njo tako dolgo liberalne postave kovali, dokler ni vsega dobila, kar je hotela, da je zdaj mogočno na noge stopila, rekši: „mi imamo, česar potrebujemo, Vi nam ne morete nič več dati, in zato bomo zdaj svojo lastno pot hodili, kajti 20letne kupčije in pobotovanja je konec.“ In ker to, kar ves svet vidi, tudi ustavoverska stranka zatajiti ne more, da je za svoje strančarske namene država izmolzla in jo v denarne stiske spravila, zato je zdaj nasproti njej neljubi vladi varčnost pričela pridigovati in ljudstvu kazati, da s pomanjšanjem armade se dá veliko prihraniti.

Da se je ustavoverska stranka tako trdovratno ustavljala vojni postavi za 10 let, ni tedaj druzega nič ko sad one politike, kateremu so prejšnje vlade seme zasejale. Ko bi bila Schmerling in knez Karlos Auersperg, ko sta ministerstvu na čelu stala, tako ravnala, kakor sta v zbornici gospôski lepo govorila, ne bi bila vojna postava postala strančarsko vprašanje ali predmet vzajemne barantije med vlado in državnim zborom. Ko bi se bilo vojno vprašanje zmerom za to smatralo, kar je v resnici, namreč za sredstvo, da se Avstrija obdrži kot močna, velika država, ne bi bilo prišlo do razpora med zbornico poslansko in zbornico gospôsko in do tega, da je Nj. veličanstvo cesar sam videl, da liberalcem ni toliko mar za obstanek močne Avstrije, kakor za vzdržanje svojega gospodstva. Vitez Schmerling in knez Karlos Auersperg sta po vsem tem vrtnarja, ki sta izrejevala drevó, ki je zdaj tako kisli sad ustavovercem rodilo, — ona sta jim pomagala zidati palačo liberalizma, ki je zdaj do tal pogorela in se na njenem pogorišči bere napis: „razvaline avstrijskega liberalizma.“

Mnogovrstne novice.

* *Hude zime.* — Iz listin starodavnih časov se o hudih zimah poroča med drugim to-le: l. 680. je zmrznilo jadransko morje, — l. 1132. je zamrznila reka Pad (Po) od Kremone do morja, reka Rona je bila tako zamrznena, da so čez njo težke vozove vozili in vino se je v sodih spremenilo v led, — l. 1246. so bile lagune okoli Benetk popolno pokrite z ledom, na katerem so se zabavale o pustu maškare, — l. 1290. zamrznil je Kategat, — l. 1305. so ljudje hodili po botniškem morji od Kodanja do Gdanskega, — l. 1408. je zamrznila cela Donava in v Parizu je led skoro vse mostove podrl, — l. 1420. so ljudje po Francoskem zeló mrli vsled hudega mraza in roparske živali so žrle mrliče po cestah v Parizu, — l. 1433. snežilo je v Holandiji neprestano 40 dni, — l. 1493. zamrznila je luka pri Genovi, — l. 1497. in 1507. luka pri Marsilji, — l. 1544. so prodajali v Parizu zmrzlo vino na funte, — l. 1594. zamrznilo je morje pri Marsilji in pri Benetkah, — l. 1648. so za vojake vino na Ruskem žagali, — l. 1665. je prekoračil Karol XII., kralj švedski, s topovi in vsem vozovjem mali Belt, — l. 1788. bil je led na versaljskem kanalu 12 palcev debel, laguna okoli Benetk je zamrznila in na ledu so jedli in pili, — l. 1795. je bilo v Parizu 42 dni 23 stopinj mraza, holandsko brodovje, katero je bilo zamrznilo, so vgrabili francoski konjiki, — l. 1853. so bolj ali manj zamrznile skoro vse reke v Evropi. — Ta pregled hudih zim v preteklih stoletjih nam kaže, da je še dosti hujih zim bilo, kakor je letošnja.

Naši dopisi.

Na Dunaji 20. dec. (*Tukajšnja slovanska društva.*) Začetkom tega meseca priredila je „Slovenija“ slavnost v spomin neumrljivemu Prešernu. Hotela je „Slovenija“ napraviti komers na slavo našim gosp. državnim poslancem; prijazna dunajska policija pa tega ni dovolila; no v teh burnih časih dobra volja tudi nekaj veljá! Komers je bil tako obilno obiskan, kakor se še ne vemo spominjati. Počastili so nas s svojim pohodom vsi gosp. državni poslanci slovenski, kakor tudi gosp. profesorji Šuklje, Štritar in Kandrnal. Gosp. predsednik Pukl navel je v kratkih potezah zasluge Prešernove ter pozdravil navzoče goste, kakor tudi slovanska društva, ki so bila mnogobrojno zastopana; celó Poljaci, oni separatisti, ki so se doslej zmerom ogibali slovanskih društev, tudi oni so prišli k slovesnosti. Vsacega rodoljuba mora to približevanje srčno veseliti. Petje je bilo izborno, po vsem izvrstno, sosebno konservatorist g. Lauppert in Slovenec Pirnat sta očarala občinstvo s svojimi krepkimi in milodonečimi glasovi. „Slovenija“ je pač previdela, da si mora za take priložnosti preskrbeti dobrega govornika. Vse to se je pri zadnjem komersu zgodilo. Gosp. Danilo Majaron je z opravičenim navdušenjem govoril o našem velikanu Preširnu ter izvrstno naslikal stanje našega naroda, žel je tedaj tudi obilno pohvale. Kar je pa posebno hvale vredno, je to, da je bil govor originalen, po vsem le delo gosp. Majarona, lahko ga je tedaj z dobro vestjo ponatisnil „Slov. Narod“. Gosp. Alma Štefanovčeva je prav dobro deklamovala Preširnovo „orgljar“. V zabavnem delu vršili so se še razni govori, ni nam mogoče tu vse zabilježiti, omeniti hočemo le govora gosp. državnega poslanca dr. Vošnjaka, ki je omenil, naj ostanejo vseučilišniki tudi v realnem življenji zvesti svojemu narodu. Znano Vam je uže iz raznih poročil, kako krepko deluje na Dunaju „slovansko pevsko društvo“. Omenjeno društvo je 17. dne t. m. zopet priredilo koncert, ki je bil prav dobro obiskan. Med gosti si videl tudi slov. poslanca gosp. Nabergoja in gosp. Pfeiferja. Sodelovale so najbolj odlične moči slovanske. Gospa Stepanov, rodom Rusinja, je igrala z nekako lahkoto najtežje muzikalične produkcije, tako Rubinsteina, Čajkovskega, Lečetickija i. d. Gosp. Toms, ud dvorne kapele, igral je s kornetom iz česke opere „Zmařena svatba“ z izvrstnim vspehom. Pevci so peli razne slovanske pesmi, med temi tudi slovenski „Prva ljubezen“ in „slabo sveča je brlela“, ki ste bili z veliko navdušenostjo sprejeti. Zbor je tudi pel narodne pesmi, ruske, srbske in bolgarske. Kako milo je donel po dvorani jugoslovanski mol! Sploh so pevci želi obilno pohvale. Svirala je tudi vojaška godba same slovanske; sosebno je občinstvu ugajala Vilharjeva „slovanska overtura“ in Komzakova „české zvuky“ potpourri, ki so se morale ponavljati. Vse to kaže napredek slovanskih društev v središču carstva.

V Kostanjevici 4. dec. (*O predavanji gosp. Dolenca na dalje.*) Gosp. vodja Dolenc je omenil še en način pomnoževati trte, to je, s sejanjem grozdnih pešk, vendar pravi, da tega načina trte pomnoževati se bomo le tedaj poprijeli, če bi se trtna uš tudi v naše kraje zanesla. Ko bi naše vinograde ta nesreča zadela, prisiljeni bi bili zarediti si amerikansko trto, katere edine se nesrečna uš ne loti, ter na njo cepiti domača plemena. — Potem smo čuli, kako se žveplijo trte in kedaj. To delo po Dolenjskem še ni znano, a podoba je, da se bodo tudi naši vinorejci morali poprijeti žvepljenja, ker plesnoba se je tudi po Dolenjskem uže pokazala. V vinogradu g. Strausa nam je gosp. Dolenc pokazal tudi trte, ki imajo to bolezen uže na sebi; letošnjo jesen je bilo tudi videti uže precej plesnjivih grozdov, ki tu in tam še zdaj po trtah visijo. Če hočemo odvrniti veliko zlo od naših trt, treba bo precej letos pričeti z žvepljenjem, dokler se bolezen preveč ne razširi. Groza mora vinorejca biti, ko čuje, koliko škode je ta bolezen v raznih deželah že naredila, ko je vničila ves vinski pridelek. Toraj Dolenjci, nikarte dremati! Lotite se dela, dokler je še čas! Žveplo se dobí pri gosp. Kocijančiču v Podgori pri Gorici, meh za žvepljenje pa pri gosp. Vinc. Poniža v Ajdovščini. — Žvepliti se mora le o lepem, suhem vremenu, ter ne biti z žveplom skopemu. Če bi pa v 48 urah po žvepljenji deževalo, se mora delo ponoviti. Da pa vino po žveplu ne diši, se pretaka skozi bakrene lije. — Za tem podukom je sledil nauk o kletarstvu. Kakor pri vseh oddelkih gospodarstva, je tudi pri kletarstvu neobhodno potrebna snaga; snaga v kleti v sodih, sploh v vsem, kar se pri vinu rabi. Le prerado se vino spridi zavoljo slabih, plesnjivih sodov. Treba je toraj s sodi tako ravnati, da ostanejo dobri, če tudi so dalj časa prazni. Prva potreba je sod čisto oprati in osnažiti s sčetjó (krtačo), ki je nalašč za to pripravljena in veljá 80 krajc. Ko je bil sod s ščetjó osnažen, se splahnuje z vodo toliko časa, da priteče popolnoma čista voda iz njega; kar se vode čez noč skupaj scedi, se do čista pobere z gobo. Tako osnaženi sod se žvepli s pripravo, ki se ji pravi „žveplavna laterna“, tako, da se napelje dim pri čepu v sod; ko se je pa pričelo pri odprti vehi iz soda kaditi, se sod zabije. Tako žvepljenje, ki sila malo stane, se mora ponavljati vsaki mesec. Ožvepljeni sod se mora, predno se vino va-nj toči, odpreti, da ga zrak prešine, vsaj en dan; potem se s ščetjó odrgne, z vodo splakne in za rabo je. Žveplilo bi se tudi lahko tako, da bi se pri vehi dim pokazal, al dela je več, ko na zgoraj imenovani način. Pripravo za žvepljenje sodov bi gotovo g. vodja vsakemu rad oskrbel, kakor tudi drugo vinorejsko orodje; vsaj nas je tega zagotovil. — Silno važno je

tudi, da je pri sodih, ki imajo vratca, šravf znotraj dobro s smolo zakapan, da železo ne pride z vinom v dotiko, drugače dobi vino črno barvo, ki se pa še le pokaže, ko vino nekoliko časa v odprti steklenici stojí. — Veha mora sod dobro zapirati, da zrak do vina ne more. Veho s cunjo ovijati ni dobro zato, ker se vino, ki ga je cunja popila, na zraku okisa, in ta kislina zopet po cunji v vino prihaja, ki po tem cikasto postane. — Na dalje smo slišali, katere snovi so v vinskem moštu, in za kaj je v moštu ta ali ona snov. Največ je v moštu vode, celó 80 in mogoče še več odstotkov; kisline je od 5 do 15 tisučink. Dobro vino ne sme imeti čez 5 do 6 tisučink kisline. Jez sem ga uže pil, se ve da ne v Kostanjevici, ki mi je usta do ušes potegnilo, tisto je gotovo imelo več ko 15 tisučin kisline. Beljakovine, to je tiste snovi, ki jo vidimo v nekaterem vinu vlačiti se ko megla, in se v kuhanem vinu na dno vleže, je tudi v moštu mnogo. Sladkorja je več, bolj ko je bilo grozdje zrelo, in boljega plemena, ko je bilo. Večidel je sladkorja 18 do 20 odstotkov. Nadalje so v vinu tako imenovane ekstraktne snovi, to so tiste, ki dajo vinu pravi okus; med te štejemo: gumi, glicerin, maščobni slaj, jantar itd. tudi zagatnost ali čreslovino, ki dá vinu trpkost in stanovitnost. (Dal. prih.)

Iz Bizovika. (*Vabilo k občnemu zboru*) národne čitalnice dne 28. grudna. Dnevni red: 1. Nagovor predsednika. 2. Poročilo blagajnika. 3. Volitev novega odbora. 4. Nasveti posameznih udov. — Začetek zborovanja ob 3. uri popoludne.

Za odbor: Franjo Bučar, predsednik.

Iz Ljublane. — Državni zbor miruje in naši gospodje poslanci bivajo zdaj na počitnicah božičnih domá. Kakošnih poročil so nam prinesli z Dunaja? — Vojna postava — pravijo — je bila termometer avstrijskega pravega patriotizma. Zdaj je vlada dosti očitno videla, na kateri strani ima prijatelje Avstrije, in ta skušnja jej bo kažipot, na katero stranko se ima odločno naslanjati, ako hoče vspešno delovati na korist državno. Grof Taaffe po zmagi v vojni postavi jako ojačen sedi zdaj na ministerskem stolu, in zato se po pravici pričakovati sme, da zdaj začne akcijo, kateri geslo je „justicia regnorum fundamentum.“ Pod tem glasom pa morajo dežele doseči in narodi dobiti, kar jim gré po tradicijah habsburške monarhije in po ustavi pošteni. Nadejati se tedaj smemo od novega leta to, kar nam je dolžno ostalo letošnje leto. — Zadnje dni so iz Ljubljane na Dunaj in z Dunaja v Ljubljano letele govorice, da vitez Kaltenegger popusti deželno glavarstvo, da dr. Poklukar bode njega namestnik itd. Vse to so pravljice brez temelja; glavna stvar nam je razpust sedanjega deželnega zbora. Dokler ta vloga narodnih deželnih poslancev ni rešena, je vse drugo „filias ante patrem.“

— (*Narodni volilni odbor*) se je v pondeljek zvečer zbral v posvèt; kdo naj se našim Dolenjcem nasvetuje za državnega poslanca namesti umrlega grofa Barbota. Dr. Jan. Bleiweis je odboru naznanil poročila od zaupnih mož iz Dolenjskega prejeta, med drugim tudi pisma gosp. A. Navratila iz Metlike, v katerem on rad odstopi od svoje kandidature, če si volilni odbor izvoli kneza Ernesta Windischgrätza ter Dolenjcem čestita, da dobijo tako odličnega in uplivnega zastopnika na Dunaji. Kakor „oklic“ na zadnji strani današnjega lista kaže, je narodni volilni odbor enoglasno sklenil, princa Ernesta Windischgrätza priporočati našim volilcem na Dolenjskem. Za trdno se nadjamo, da v zgledu gosp. Navratila tudi drugi rodoljubi popustijo nameravane kandidature, da bode izvolitev od centralnega narodnega odbora nasvetovanega kandidata enoglasna.

— (*Iz seje deželnega odbora 23. decembra.*) Na obravnavanji je bila pogodba, po kateri bi se usmiljenim sestram v novi norišnici na Studenci izročila vsa oskrba in strežba blaznih; — proračun normalnošolskega zaklada za l. 1880. s skupno potrebščino 195.127 gold. se bode predložil prihodnjemu deželnemu zboru v potrjenje in v dovoljenje 18% priklade na direktne davke za normalno šolski zaklad; — dražbena oddaja priprege in hrane za odgonce na Vrhniki in v Postojni za leto 1880. se je potrdila; — v občinah Novomesto in Osilnica se je za l. 1880. dovolila 25% občinska priklada na direktne davke, v občini Knežja lipa pa 24% priklada.

— (*Mestni odbor*) je v včerajšnji seji med drugim razpravljal po dr. Kovaču sproženi predlog za nastavo posebnega mestnega živinozdravnika in mesoglede. Razprava je bila obširna, kakor je potrebuje važna stvar, ki ima brez potrebe pomnožiti mestne stroške. Po opravičenem predlogu gosp. Dežmana je bil sklep odložen za prihodnjo sejo.

— Na prošnjo trgovinske in obrtnijske zbornice v Ljubljani je ces. kralj. gospod deželni predsednik ukaz od 29. septembra 1879. leta premenil tako, da je o merah in utežih postavljene obroke podaljšal. Vsled tega se morajo vse do konca leta 1876. preskušene in cimentirane mere in uteži do zadnjega marca 1880. leta in one leta 1877. preskušene in cimentirane mere in uteži do zadnjega aprila 1880. l. vnovič potrditi.

— Govorí se nekaj o napravi železnice iz Ljubljane v Kamnik, za katero hoče dovoljenja prositi neki konsorcij posestnikov.

— Gosp. Karol Pleško je za c. k. okrajnega sodnika z Vrhnike prišel v Litijo, — gosp. Janez Delpin pa iz Litije v Škofjo Loko.

— Gosp. Jurčiču se je, kakor „Slov. Narod“ poroča, zdravje uže toliko zboljšalo, da je včeraj zopet prevzel vredništvo „Naroda“.

— (*Vabilo gospodom društvenikom narodne čitalnice ljubljanske*) v občni zbor 26. decembra dopoldne ob 11. uri v čitalnični dvorani. Vrsta obravnavam: 1. Nagovor predsednikov. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. Nasvèt čitalničnega odbora za premembo društvenih pravil. 5. Nasveti posamesnih društvenikov. 6. Volitev dveh pregledovalcev za račun. 7. Volitev 15 odbornikov. Čitalničin odbor.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Vojna postava je bila 20. dne t. m. sprejeta z večino dveh tretjin; zanjo je glasovalo 223 poslancev, 105 pa zoper. Cesar jo je uže potrdil.

— Delegaciji ste delovanje svoje začeli 16. dne t. m. Vitez Schmerling se je z enim glasom večine pospel na sedež predsednika avstrijski delegaciji. Baron Haymerle, minister vnanjih zadev, je delegacijama predložil proračun za skupne zadeve celega cesarstva, ki znašajo 105 milijonov gold. Če se odbijejo lastni dohodki skupnih ministerstev, imajo davkeplačilci pokriti še 99 milijonov gld., od katerih nas zadene 68, ogerske dežele pa 31 milijonov gold. Za Bosno in Hercegovino bo treba 8 milijonov gold.

— Dela posameznih odsekov zbornice poslancev bi se veliko hitreje vršila, ako bi jezični liberalci v njih ne mlatili toliko prazne slame.

— Ob novem letu se pričakuje imenovanje treh ministrov, katerih posle dozdaj opravljajo le začasniki.

— Ustavoverna stranka se je sedaj popolno razcepila; kljub naprednjakov je zapustil izverševalni odbor ustavovercev v togoti, da so nekateri liberalci glasovali za vojno postavo.

Predragi rojaki

sodnijskega okraja trebanjskega, žužemberškega, radeškega, mokronoškega in kočevskega!

Nemila smrt nam je vzela preblagega rodoljuba grofa Josipa Barbota, državnega poslanca gori navedenih dolenjskih okrajev.

Razpisana je zato nova volitev poslanca na 3. dan meseca januarija, to je, prvo soboto po novem letu. Volitev se, kakor navadno, vrší v Trebnem, Radečah in v Kočevji.

Kakor drugikrat, tako se je tudi zdaj podpisani odbor pred vsem obrnil do zaupnih mož vseh volilnih okrajev in jih prosil, naj mu po dogovoru z volilci poročajo, kdo naj bi se za poslanca nasvetoval. Pri tej priliki jim je na znanje dal vse kandidate, ki so se sami oglasili podpisanemu odboru ali pa mu od druge straní priporočani bili.

Zaupni naši rodoljubi so se, kakor vselej, tako tudi zdaj iskreno poprijeli naloge svoje, al večina njih ni si odločno izbrala nobenega kandidata, ampak imenovanje njegovo prepustila narodnemu centralnemu odboru z dostavkom, da va-nj vse zaupanje stavi, da bode nasvetoval volilcem tacega možá, ki bode v državnem zboru dunajskem kazal, da ima srce za dolenjsko stran domovine naše, ki si ga je izvolila za svojega zastopnika, da pa tudi srce ima za ves narod slovenski in za srečo skupne nam države avstrijske, kateri, rešeni gospodstva ustavoverne stranke, treba zdaj mnogostranskega prestroja.

Med mnogimi rodoljubi, ki bi bili za državno poslanstvo bolj ali manj sposobni, izbral si je podpisani odbor enoglasno možá, ki je ves naš, ki je na vsako stran popolno neodvisen in v višjih krogih visokocenjen, na kratko rečeno, mož po vse vreden nasledniku biti grofa Barbota in ponos naši deželi. In to je

princ Ernest Windischgrätz,

soposestnik velikih posestev, poleti navadno bivajoč na grajščini Slatini pri Litiji na Dolenjskem, kjer ga duhovščina in ljudstvo dobro pozna in visoko spoštuje.

Program njegov, ki ga je telegrafično z Dunaja poslal centralnemu odboru 22. dne t. m., se glasí od besede do besede tako-le: „*Kot katoličanu in konservativnemu Avstrijanu bode grof Hohenwartova pot zmerom tudi moja pot; zmerom in povsod se bodem poganjal za narodne pravice; tem obljubam ostanem vsak čas mož beseda.*“ *Princ Ernest Windischgrätz.*“

Moža s takim programom, od našega ljudstva spoštovanega in v viših krogih visokocenjenega, je podpisani odbor enoglasno sklenil priporočati Vam, predragi rojaki, da si ga 3. dne januarija izvolite za svojega poslanca.

Volite ga, častiti rodoljubi, vsi od prvega do zadnjega enoglasno, kakor ga Vam odbor, po natanjčnem in vsestranskem prevdarku enoglasno priporoča. „Princ Ernest Windischgrätz“ naj je 3. dne januarija beseda Vam vsem, ki zaupate podpisanemu odboru, kateri Vam je porok za to, da ste si izbrali pravega zastopnika v državnem zboru.

V Ljubljani 22. decembra 1879.

Za národni centralni volilni odbor:

Dr. Jan. Bleiweis,
prvomestnik.

Vabilo na naročbo „Novic“

za leto 1880.

Naročnina „Novicam“ ostane, kakor je bila dozdaj:

v tiskarnici prejemane za celo leto 4 gold.
„ „ za pol leta 2 „
„ „ za četrt leta 1 „
po pošti pošiljane za celo leto 4 gold. 60 kr.
„ „ „ za pol leta 2 „ 40 kr.
„ „ „ za četrt leta 1 „ 30 kr.

Za pošiljanje na dom v Ljubljani za celo leto se plača 40 kr. Naročnina se pošilja Blaznikovi tiskarnici v Ljubljano in to najceneje po poštnih nakaznicah (Postanweisungen), ki se dobijo pri vsaki pošti in veljajo le 5 krajc.

Častite naročnike prosimo, naj hitijo z naročilom, da brž prvi list v redu dobijo.

Vredništvo.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.